

Preek ds. G. R Rinsma Zondag 29 Augustus 2010

Thema: De grondwet van het Koninkrijk van God

1ste schriftlezing: Deut. 24:17-22

2de schriftlezing: Lucas 14:1-14

Gemeente van onze Heer Jezus Christus,

Ik hoor ouders nog wel eens zeggen: we willen onze kinderen de normen en waarden van het christelijk geloof meegeven. Of we willen ze opvoeden in de geest van het evangelie. En dan heb je op het eerste gezicht aan de tekst van vandaag een paar duidelijke handvaten. Want Jezus geeft zijn tafelgenoten les in goede manieren en het advies: dring niet voor, stel je bescheiden op, en ga vooral niet op de eerste plaats zitten.

Maar de vraag is of het Jezus bedoeling is dat wij ons gedragen als bescheiden muurbloempjes. Wachtend op het moment dat we in het zonnetje worden gezet. Als een tip, als je bij een deftige familie aan tafel genodigd bent. Ga dan niet aan het hoofd van de tafel zitten, want de gastheer zou dan wel eens tegen je kunnen zeggen: Sorry, die dame of meneer gaat voor..

En ons valt dat misschien niet zo op, maar onze tekst begint ook met de vermelding dat het op een sabbat was. En wie precies de tel bijhoudt, die heeft ontdekt dat dit de vijfde sabbat is, die in het Lucasevangelie genoemd wordt. ¹ Op de eerste sabbat, die genoemd wordt, ontvouwt Jezus zijn program:

*De Geest van de Heer rust op mij,
want hij heeft mij gezalfd.
Om aan armen het goede nieuws te brengen heeft hij mij gezonden,
om aan gevangenen hun vrijlating bekend te maken
en aan blinden het herstel van hun zicht,
om onderdrukten hun vrijheid te geven²*

En op al de sabbatdagen, die erop volgen, gebeurt er iets in die geest, van dien aard. Want de sabbat is niet zomaar een rustdag, maar is de voorafspiegeling van het Koninkrijk van God. En de maaltijd, die aan de tafel worden gehouden, is het hoogtepunt van de sabbat. Als de tafel gedekt is en de kaarsen ontstoken worden en de Naam van Israëls God gepre-

¹Lu 4:16 Hij kwam ook in Nazaret, waar hij was opgegroeid, en volgens zijn gewoonte ging hij op sabbat naar de synagoge. Toen hij opstond om voor te lezen,

Lu 6:1 Toen Jezus op sabbat eens door de korenvelden liep, begonnen zijn leerlingen aren te plukken.

Lu 6:6 Op een andere sabbat ging hij naar de synagoge, waar hij onderricht gaf. Daar was ook iemand met een verschrompelde rechterhand.

Lu 13:10 ¶ Hij gaf op sabbat onderricht in een synagoge. Er was daar ook een vrouw die al achttien jaar bezeten was door een geest die haar ziek maakte. Ze was helemaal krom en kon met geen mogelijkheid rechtop staan. Toen Jezus haar zag, riep hij haar bij zich en zei tegen haar: 'U bent verlost van uw ziekte,

² Lucas 4: 1-3

zen wordt.

En zo is Jezus op deze vijfde sabbat in het Lucas evangelie te gast bij een hoofd van de farizeeën. Om brood te eten. Maar het zal duidelijk zijn dat dit eten van brood meer inhoudt dan enkel een lunchpakketje uitpakken. Het staat voor het vieren van het Koninkrijk van God. Zoals iemand in vs. 15 zal uitroepen: Zalig wie brood eten zal in het Koninkrijk Gods.³

Maar dan blijkt dat niet iedereen kan meedoen aan dat brood eten, aan die maaltijd. Aan die voorafspiegeling van het Koninkrijk van God.

Er worden mensen buiten gesloten. Die niet mochten deelnemen aan zo'n maaltijd. Bijvoorbeeld omdat ze onrein waren of ziek. In dit geval: een waterzuchtige. Ja, wat is dat? En hoe komt dat? Het zou best wel eens het symptoom kunnen zijn van een hongeroedeem.⁴ We kennen toch de beelden van zwaar ondervoede kinderen met die bolle buikjes? En dat zo iemand, die door ondervoeding aan hongeroedeem lijdt, buitengesloten wordt van een maaltijd, die een voorafspiegeling pretendeert te zijn van het Koninkrijk van God, is helemaal niet te verkroppen. Althans niet voor Jezus, want, zo vertelt Lucas verder, hij pakte de man bij de hand, genas hem en stuurde hem weg.

Maar hier word ik toch wel heel kwaad op de vertalers van de Nieuwe Bijbelvertaling. Want 'wegsturen' staat haaks op de betekenis van het Griekse woord in de originele tekst van het evangelie. Dat betekent: losmaken, vrijmaken, zoals een slaaf in vrijheid wordt gesteld. Zoals eerder in Lucas wordt verteld hoe Jezus een scheefgroeide vrouw toespreekt en verlost van haar zwakheid;⁵ zo verlost Jezus hier op sabbat de waterzuchtige van zijn kwaal. Hoe? ja, hoe genees je iemand van een hongeroedeem? Misschien door hem eten te geven? Brood?

In elk geval wordt de gastheren een overduidelijk spiegel voorgehouden: in Gods Koninkrijk wordt niemand op grond van ziekte, kwaal, onreinheid buitengesloten. Dat staat in de grondwet van het Koninkrijk van God. Zoals wij in onze grondwet hebben staan dat discriminatie wegens godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht of op welke grond dan ook, niet is toegestaan.'

Ik kan me hier veilig over uitspreken, want volgens een onderzoek, dat in Nederland in 2006 werd gehouden, vindt de meerderheid van de bevolking dat de kerk van zich mág en zelfs van zich móet laten horen, als het om discriminatie gaat. Maar ja, uit datzelfde onderzoek blijkt dat er onder de Nederlandse bevolking als geheel nauwelijks verschil van mening bestaat, als het gaat om afwijzing van discriminatie in het algemeen.⁶

³ Lukas 14:15

⁴ Hongeroedeem - waterrijk oedeem als gevolg van een eiwitarme voeding of een verstoring van de darmfunctie waardoor eiwitten slecht opgenomen worden. Bij een hongeroedeem kun je spreken van een onevenwichtige verdeling van eiwitten in het lichaam. De meeste eiwitten bevinden zich in de buikholte, aangezien dat wát er binnenkomt natuurlijk via de darmen opgenomen wordt. Deze hoge eiwitconcentratie in de buik trekt water aan waardoor er een extreem bolle vochtvasthoudende buik ontstaat.

⁵ **Lukas 13:12** 'En hij maakte hem vrij' = Ps 34,1 Lxx; vgl. Lc 13,12 i.v.m. een vrouw. De waterzuchtige komt aan tafel om van het brood in het Koninkrijk mee te eten. Ps 34 heeft betrekking op David, die door Abimelech (zo luidt de naam van de hogepriester volgens de Lxx) wend weggejaagd en desondanks eet van de toonbroden als ware hij een priester (1 Sam 21,6).

⁶ Gerard Dekker, heeft de kerk zichzelf overleefd? pg. 164 Uit de antwoorden op de in 2006 gestelde vraag of men vindt dat de kerken over een achttal genoemde maatschappelijk relevante onderwerpen naar buiten toe een uitspraak zouden moeten doen,

Maar de grondwet van het Koninkrijk van God kent nog een artikel. En Jezus wijst zijn gastheer erop, als hij ziet hoe de gasten allemaal de ereplaatsen uitzoeken. Ja, letterlijk stat er: uitlezen. De genodigden beschouwen zich als uitverkorenen op grond van hun lectuur van de Schrift. Als we Lucas mogen geloven, heeft Jezus aan dit soort zelfingenomenheid een bloedhekel. Want zal hij later zijn toehoorders op het hart drukken: Wacht u voor de schriftgeleerden, die gesteld zijn op het wandelen in lange gewaden en houden van begroetingen op de markten, erezetels in de synagogen en eerste plaatsen bij de maaltijden;⁷

Hier aan tafel houdt hij zich in en verpakt hij zijn boodschap in een gelijkenis: wanneer u door iemand wordt uitgenodigd voor een bruiloft, kies dan niet de ereplaats, want misschien is er wel iemand uitgenodigd die voornamer is dan u, en dan moet uw gastheer tegen u zeggen: “Sta uw plaats aan hem af.” Dan zult u beschaamd de minste plaats moeten innemen. Als u wordt uitgenodigd, kies dan de minste plaats, zodat uw gastheer tegen u zal zeggen: “Kom toch dichterbij!” Dan wordt u eer betoond ten overstaan van iedereen die samen met u aan tafel aanligt.⁸

Wie is die gastheer in de gelijkenis? Het is weer jammer dat de nieuwe vertaling zo slordig vertaalt. Want in de grondtekst wordt hij konsekvent aangeduid als degene, die de gasten heeft geroepen: Hij die u en hem geroepen heeft. Het is de bijeenroeper. Maar zo blijkt: hij is nog niet zelf op de bruiloft: hij, die de gasten geroepen heeft, moet nog komen.

Maar je kunt je alvast op zijn komst voorbereiden. Je kunt er al op anticiperen. Door te bedenken hoe de tafelschikking zal uitvallen. Door te realiseren dat hij de éne misschien zal vragen om op te staan en de ander vragen om dichterbij te komen. En omdat je niet weet hoe die keus van de gastheer zal uitvallen, is het raadzaam om niet bij voorbaat de eerste plaats te claimen.

Maar als het God is, die Jezus met de gastheer op het oog heeft, dan wordt die keuze niet bepaald door pure willekeur. Kom jij maar dichterbij, want jij hebt van die mooie ogen. Ga jij maar wat verder weg, want je gezicht staat me niet aan.

Maar ook zal de gastheer zich niet laten leiden door de regel: wie het eerst komt, wie het eerst maalt. En gelijke monniken, gelijke kappen. Ja, die zijn ons zeer vertrouwd, dat geloof ik graag. Het zijn oer-Hollandse principes, die we met de paplepel hebben meegekregen. Nog zo één: opgestaan, plaatsje vergaan.

Ja, dat soort principes gedijen goed in een maatschappij, die gebaseerd is op competitie en concurrentie. Maar laten we ze niet verwarren met de normen en waarden van het christelijk geloof.

Want de bijbel vertelt dat God andere hanteert. We hebben het net gezongen:

blijkt dat ongeveer twee derde van de bevolking over zeven van de acht voorgelegde onderwerpen géén uitspraak van de kerken verwacht. Het blijken allemaal onderwerpen waarover in de samenleving grote meningsverschillen bestaan. Het enige onderwerp waarvan de meerderheid van de bevolking vindt dat de kerk er zich over moet uitspreken betreft discriminatie. Maar dat discriminatie in het algemeen afgewezen moet worden, daarover bestaat onder de bevolking als geheel nauwelijks verschil van mening.

⁷ Lucas 20:46

⁸ Lucas 14:8-10

*Wie is als de HERE, onze God, die zeer hoog woont,
die zeer laag neerziet, in de hemel en op de aarde?
Die de geringe opricht uit het stof, de arme omhoog heft uit het slijk,
om hem te doen zitten bij de edelen, bij de edelen van zijn volk;*

Jezus kent deze psalm, heeft deze psalm uit z'n hoofd gekend. Het is de eerste van de hallel-psalmen, 113-118. waarmee de sederviering, de pesachmaaltijd, de herinnering aan de uittocht, werd besloten en nog steeds wordt besloten.⁹

De psalm vertelt hoe God, die alles en allen overstijgt, de hemel waar de machten wonen, de aarde waar de volken razen, anders dan enig andere afdaalt naar de onderste regionen van zijn schepping, richt hij zijn oog op de laagste lagen van de samenleving. En wat ziet het oog van de Verhevene die in den hoge troont? Hij doet de arme opstaan uit het stof, uit het vuil verheft hij de behoeftige, om hem te doen zitten bij edelen, bij de edelen van zijn volk.

Is dat discriminatie? Ja, maar dan positieve discriminatie. God trekt juist diegene voor, die door het leven achtergesteld worden. En het zou wel eens kunnen zijn dat als de gastheer op de bruiloft verschijnt, hij op dezelfde manier zal kiezen.

En daarom zegt Jezus tegen de tafelgenoten: hou er rekening mee, dat de gastheer de plaatsen anders verdeelt dan wij. Wees erop bedacht dat hij hen, die achter aan staan, naar voren haalt. Besef dat Hij voor hen plaats inruimt ten koste van mensen, die zichzelf vooraan hebben gezet.

*Want eens dan komt de dag, dan luiden ze de klok
Dan draag je witte bloemen en linten aan je rok
Wanneer we met elkaar gearmd de kerk uitgaan
Wat zullen ze dan kijken, daar denk ik altijd aan
Als bij nacht in de kroegen hier
Ik je naam weer hoor bij 't blond schuimend bier.*

Mijn overgrootmoeder was zo'n malle Babbe. Ze was een beetje simpel. Ze had last, als de bladeren kwamen en vielen. En in het hele dorp ging ze van hand naar hand. Totdat ze zwanger werd van mijn overgrootvader. Maar op haar trouwdag ging ze rechttop in het wit gekleed de kerk binnen en zat ze vooraan zonder haar hoofd eenmaal te buigen.

Heeft Jezus ook aan vrouwen gedacht? Die misschien een plek vooraan aan tafel zouden krijgen? Het evangelie van Lucas is er niet duidelijk over. Dat van Matteüs wel. Want daar zegt Jezus tegen de overpriesters en de oudsten des volks: Ik zeg u, de tollenaars en de hoeren gaan u voor in het Koninkrijk Gods.¹⁰

Zouden op die bruiloft de eerste plaatsen gereserveerd zijn voor vrouwen? En dan niet de welgestelde, Gooise, maar de misbruikte vrouwen uit Kongo? De uitgebuite vrouwen in Pakistan? De vernederde vrouwen uit India? De onderdrukte vrouwen uit Somalië? De geëxploiteerde vrouwen achter onze ramen? De tweede sexe, die

⁹ Zuidema, Gods partner, pg. 116

¹⁰ Matth. 21:23

Het zal toen niet in de hoofden van de farizeeën zijn opgekomen, dat vrouwen wel eens aan tafel verhoogd zouden kunnen worden. Vrouwen werden niet toegelaten aan hun maaltijd.¹¹ En ook niet in dat van Lucas. Maar wel in dat van Jezus. Want staat hij niet toe dat vrouwen met hem meetrekken en op voet van gelijkheid met de andere leerlingen staan? Staat hij niet toe dat hij aanliggend aan tafel gezalfd wordt door een onbekende vrouw? Om daarna te zeggen: ik zeg u, overal waar het evangelie verkondigd zal worden, over de gehele wereld, zal ook tot haar gedachtenis gesproken worden van wat zij gedaan heeft.¹²

En misschien, wie zal het zeggen, denkt Jezus bij deze gelijkenis ook aan zichzelf. Nu hij zelf op weg op de weg, die hem naar de vernedering voert. Naar de diepste, de grootste vernedering, die men in die tijd een mens kon doen laten lijden: de marteldood aan het Romeinse kruis. Dat is wat christenen door de eeuwen heen altijd geloofd en volgehouden hebben: voor Grieken een dwaasheid, voor joden een aanstoot. Maar voor christenen de kern van hun geloof: de gekruisigde, die door God is opgewekt, de vernederde, die door God is verhoogd. Zittende ter rechterhand Gods. De meest eervolle en prestigieuze plaats.

En wie zit er naast Jezus? In mijn fantasie zie ik een meisje met een haarband in haar donkere haar. Haar ogen staan ernstig. In haar hand en boek, nee een schrift. Met op het etiket in sierlijk handschrift: Dagboek. Amen. (1922 woorden)

¹¹ Grundmann, Walter, das Evangelium nach Lukas; Daß Jesus Frauen in seiner Umgebung hat, ist besonders auffällig. Die Frau ist bei den Juden den Sklaven und Kindern gleichgestellt und darf nicht zu synagogalen Diensten herangezogen werden: von einer ganzen Reihe religiöser Verpflichtungen ist sie befreit (z.B. von der Rezitation des Schma, von der Danksagung beim Mahle) ; in der Tora soll sie nicht unterrichtet werden – Eliezer ben Hyrkanos: Wer seine Tochter das Gesetz lehrt, lehrt sie Albernheit (Sota 3,4); die Frau. gehört nicht zum Kahal; Frauen sind der Zauberei verdächtig (Hillel: viel Frauen, viel Zauberei; Aboth. 2,7). Rabbi Juda ben Elai spricht von drei Lobpreisungen einer Gelehrten, durch die Gott gepriesen wird, daß er ihn nicht erschaffen hat als Heiden, als Frau, als Ungelehrten, Tos. Ber. 7, 18.2 Wenn Jesus also Frauen in seiner Umgebung behält und sie mit sich ziehen läßt, dann gibt er ihnen die volle Würde des Menschen vor Gott und vor den anderen und nimmt ihre Dankbarkeit an.

¹² Mark 14:9